

AJÁNLÓ

drogkutató
intézet

TÉPŐZÁR

Az ártalomcsökkentés jegyében

ERDŐS ÁKOS

A közhiedelemmel ellentétben a marihuána, illetve a szintetikus kannabinoidok tartós használata más pszichoaktív anyagokhoz hasonlóan függőség kialakulásához vezethet (Szalay – Emri 2020). Ennek ellenére Magyarországon a legutolsó felmérések szerint a felnőtt lakosság 7,9%-a fogyasztott már élete során valamilyen tiltott drogot és a kutatás során vizsgált kábítószeresek közül legtöbben marihuánát, vagy hasist fogyasztottak (6,1%). Hazánkban a felnőtt fogyasztók körében tehát a kannabisz-származékok minősülnek a leginkább elterjedt drogoknak (Arnold et al. 2020).

A droghasználat megjelenésére adható társadalmi válaszlépéseknek alapvetően három típusát különböztetjük meg. Az első a kínálatcsökkentés, amelynek elsődleges célja, hogy a különböző drogok minél kevésbé legyenek elérhetők a fogyasztók számára. E modell elméleti megközelítése főként abban áll, hogy a piac visszaszorításával a droghasználatban is érdemi csökkenés idézhető elő. A második válaszlehetőség a keresletcsökkentés, amely a potenciális szerhasználók számának csökkenésével (prevencióval) próbálja meg csökkenteni a fogyasztók számát, vagyis nem a kínálatra, hanem a keresletre fókuszál. A harmadik lehetséges irány az úgynevezett ártalomcsökkentés. „Az ártalomcsökkentő megközelítés azon a felismerésen alapul, hogy nem minden droghasználó esetében lehetséges a droghasználat teljes megszüntetése. Sokak mögött számtalan sikertelen leszokási kísérlet van, de még, ha a teljes absztinenciát nem tudjuk is

elérni, bizonyos eredmények elérhetőek” (Demetrovics – Balázs, 2004, 138).

Az ártalomcsökkentés lényege és célja a következők szerint foglалható össze (Rácz et al. 2010):

- Az ártalomcsökkentés a morális modell egy közegészségügyi alternatívája a droghasználat és a drogfüggőség tekintetében.
- Az ártalomcsökkentés alapvetően támogatja a teljes szermentességet (absztinenciát), mint végső célt a droghasználók kezelésében, de elfogadja, hogy ez nem mindig és mindenkinél érhető el, viszont a droghasználathoz kapcsolódó ártalmakat így is csökkenteni lehet.
- Az ártalomcsökkentés alapvetően „felhasználóbarát” attitűdöt képvisel és alulról (a fogyasztótól) fölfelé (a döntéshozók irányába) indul el.
- Az ártalomcsökkentés kerüli a stigmatizációt még a fogalomhasználatban is. Így például nem „drogfogyasztásról”, hanem a „ártalmas droghasználatról” beszél, nem droghasználó betegekről vagy kliensekről, hanem a szolgáltatás „használóiról” beszél.

Az ártalomcsökkentő programok tehát nem a droghasználat támogatásáról, az illegális szerek legalizálására vonatkozó törekvésekről szólnak. Épp ellenkezőleg. Az ártalomcsökkentés célja a „nemhasználat”. Ugyanakkor számol azzal az eshetőséggel, hogy az emberek egy jelentős része a fogyasztással járó rövid és hosszú távú kockázatok ellenére alkalmanként vagy akár rendszeresen használ pszichoaktív szereket, köztük marihuánát. Az ártalomcsökkentésnek egy sajátos területét jelenthetik azok a programok, amelyek célja, hogy az aktív fogyasztóknak lehetősége legyen mintegy

önvizsgálatot tartani és ráismerni a szerhasználatuk problémás voltára.

A marihuána fogyasztással összefüggésben Magyarországon a Kék Pont Alapítvány 2018 tavasza óta szervezi a közismertebb Száraz November (amikor az emberek vállalják, hogy egy hónapig nem fogyasztanak alkoholos italt) kampány mintájára a Tépőzár elnevezésű, progresszív szemléletű öngondozó programot. A program elnevezése rendkívül szemléletesen foglalja magába annak lényegét, utalva a marihuána használat szleng elnevezésére (betépés) és annak felfüggesztésére (zárás). A Tépőzár program célcsoportját elsődlegesen azok a személyek képezik, akik napi vagy heti rendszerességű marihuánafogyasztók és szeretnék egy időre felfüggeszteni a használatot, vagy problémásnak érzik a fogyasztói magatartásukat, de eddig még nem tettek semmit annak érdekében, hogy ezt kontrollálják vagy megszüntessék (Kék Pont 2020).

A program 2022-ben március 22-től április 20-ig tart. **Az egy hónapos marihuána mentesség célja az ideiglenes absztinencia mellett, hogy segítsen rámutatni a rekreációs használat és a problémás fogyasztói magatartás közötti különbséget.** Hiszen a szerhasználati zavarban szenvedők nagyon gyakran meg vannak győződve arról, hogyha akarják bármikor abba tudják hagyni a szerhasználatot. Legtöbbször azonban bebizonyosodik, hogy ez nem ennyire egyszerű, és akinél a szerhasználat elhagyása pszichés vagy fizikális problémákat idéz elő, azoknál felmerülhet a szerhasználati zavar (hétköznapien: függőség) lehetősége.

A Tépőzár program nagyon fontos eleme továbbá, hogy annak ideje alatt képzett szakemberek segítik a szermentes állapot megtartását, illetve lehetőséget adnak arra, hogy a fogyasztók segítséget kérjenek (<https://kekpont.hu/online-tanacsadas/>), ha úgy érzik problémát jelent a marihuána lerakása. Ezen kívül a résztvevők egymással is megoszthatják tapasztalataikat egy anonim online fórumon keresztül, amelyet a Kék Pont alapítvány honlapján (<https://kekpont.hu/wp-login.php>) érnek el.

Az ártalomcsökkentő programok kapcsán említettekhez hasonlóan a Tépőzár programnak sem célja vagy témája a marihuána legalizációja. A kampány a szerhasználati zavar elkerülésére és a problémás használat megszüntetésére fókuszál, elfogadva azt, hogy a társadalomban vannak olyan emberek, akik marihuánát fogyasztanak és ennek letétele akár problémát is jelenthet számukra. A program másik fontos küldetése, hogy felhívja a figyelmet a problémás fogyasztást megszüntető segítői lehetőségekre, az öngondozásban rejlő önerőre és a józanság megtartását támogató programokra (Kék Pont 2020).

Felhasznált irodalom

Arnold P., Bálint R., Bánfai E., Csesztregi T., Gasteiger N., Horváth G. Cs., Paksi B., Péterfi A., Port Á., Tarján A. (2020) 2020-as éves jelentés (2019-es adatok) az EMCDDA számára. Nemzeti Drog Fókuszpont, Budapest

Demetrovics Zs., Balázs H. (2004) Drogosok. In: Gelsei G. – Gergely V. – Horváth V. – Rácz M. (szerk.) A láthatatlanság vége – társadalomismereti olvasókönyv, (pp. 121-141) Társadalomelméleti Kollégiumért, Budapest

Kék Pont (2020) A Kék Pont Alapítvány összefoglalója a budapesti kábítószerügyi helyzetről, illetve a Kék Pont által 2020-ban végzett tevékenységek összefoglalása önkormányzati és szakmai partnereinek. Kék Pont Alapítvány, Budapest
forrás: <https://kekpont.hu/media/beszmol-2020-partnerek-1.pdf>

Rácz J., Márványkövi F., Melles K., Vadász V. (2010) Út a túléléshez - Nyílt színi droghasználat és „belövőszobák” Budapesten - Az ártalomcsökkentéssel kapcsolatos megfontolások. L'Harmattan, Budapest

Szalay K., Emri Zs. (2020) A kannabinoidok hatásai és használatuk veszélyei. ACTA Universitatis Sectio Biologiae, 45, 23-41. doi: 10.33041/ActaUnivEszterhazyBiol.2020.45.23